

גליזון
באר
הקדשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

עקב

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת עקב

- א ..... לא תקשו עוד - באמונתו ייפטר מכל קושיותיו
- ד ..... בה לעשות חיל - אז תקיים ברכת שמים בידו
- ו ..... דאגה מנין - הרי הוא וגורלו נתונים בידי ה'
- ט ..... כי אם ליראה - בענין יראת שמים
- י"ד ..... משלם שכר טוב ליראיו - היראה בלי לשפע ברכת שמים
- טו ..... חיל זרעדה יאחזון - שבת מברכין אלול

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת עקב

תקשו עוד - לא יהיו לכם שאלות וקושיות. וכיצד ימול את 'ערלת' לבו - בדבורים, מחשבות והרגשות של אמונה בה'.

בי המאמין באמונה שלימה ומכיר את בוראו באמת ואמונה חייו מתנהלים כעל מי מנוחות, ואף אם יבואו עליו ח"ו צרות וייסורים לא ידאג ולא יאבד

לא תקשו עוד - באמונתו ייפטר מכל קושיותיו בפרשתו (י טז), 'ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד', וביאר הרה"ק 'דגל מחנה אפרים' זי"ע (בפרשתו, וכן בליקוטי דברי דוד בשם הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע) שכל קושיותיו של אדם על הנהגת ה', באים רק כל זמן שעדיין לא מל את קשיות ערפו, כי כאשר מלתם את ערלת לבבכם וערפכם - שוב לא

א. וכן כתב הרה"ק ה"יסוד העבודה' זי"ע באגרת קדשו (מכתב טז) שיש לומר 'אני מאמין' בכל יום אע"פ שעדיין אינו מאמין בזה, שהרי כתב הרמב"ם (הלכות גירושין פ"ב ה"כ) דהמחויב לגרש את אשתו ומסרב לעשות כן, 'מכין אותו עד שיאמר רוצה אני, ויכתוב הגט, והוא גט כשר'. ומבואר הטעם, כי הרצון האמיתי של כל יהודי הוא לעשות רצון קונו, אלא שהשאור שבעיסה (יצה"ר) מעכב, 'וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני, כבר גרש לרצונו', וכל שכן שמועילה אמירת 'אני מאמין' להחשיבו כמאמין, כי דיבורי קודש הם סגולה נפלאה לכך.

גם יש לו להתפלל על האמונה - שיזכהו הקב"ה להאמין בו בכל לב באמת ובתמים, וכך אמר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע, כנתינת טעם מדוע אנו אומרים 'אני מאמין' אחר התפילה, והרי עלינו להאמין בה' בכל עת ורגע, אלא להורות בזה כי רק אחר התפילה נזכה לשלימות האמונה.

ב. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע היה אומר מי שמאמין אין לו קושיות, ומי שאינו מאמין לא יועילו לו תירוצים... (הובא באם לבניה פר' עקב). וכבר אמר הרה"ק מקוברין זי"ע (הובא בתורת אבות שבת אות קמא) ש'קל אדון על כל המעשים' הוא התירוץ לכל הקושיות...

לפני כמה שנים נלב"ע בדמי ימיה בתו של כ"ק האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א, ואותה השבת 'שבת פרשת פרה' הייתה, בשבת זו נהוג שם לערוך 'נסיעות' אל הרבי, אף בשנה זו ציווה שלא להימנע מכך על אף היותו באמצע ה'שבעה'. בליל שב"ק בעת עריכת השולחן בהגיע זמנו לומר 'תורה' נענה הרבי וסיפר מעשה באחד מצדיקי דורות הקודמים שנתארח בעיר אחת ובכל ימות השבוע כשנתבקש לומר 'תורה' אמר לבני העיר כי בעזהשי"ת ביום השבת קודש יאמר 'תורה', בליל שב"ק בעת עריכת השולחן פתח הצדיק את החומש, עבר על כל ה'פרשה' מרישיה לסיפיה ומסיפיה לרישיה ואחר כך נענה ואמר 'איך האב נישט קיין שום קושיא' (אין לי כל קושיא על כל הפרשה) וכמי שאומר, אם אין קשה לי מאומה מה יש לי לדבר על זו הפרשה... והמשיך האדמו"ר בביאור נפלא, שלכאורה צ"ב שהרי אין מעשי הצדיק הנ"ל תואמים את 'הבטחתו' שהבטיח בכל ימות החול שבבוא יום השבת יאמר 'תורה'... אלא בע"כ תאמר 'אז מ'האט נישט קיין קושיות איז דאס אלייניס א שטיק תורה' (עצם הדבר שאין לו לאדם 'קושיות' - על הנהגת הבורא עמו זה עצמו גופי תורה).

סיפר הרה"ק מהרי"א מזידיטשוב זי"ע שפעם עבר הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע באכסניא אחת בשנות גלותו, ושמע את בעלת הבית נאנחת ואומרת עד מתי נמשיך נאכל בכל יום ויום 'קאשיע' (דיסא, כוסמת), ומתי כבר נשנה את מאכלינו ונתחיל לאכול 'לאקשין'. התבטא הרבי רבי אלימלך ואמר, אכן מתי יפסיקו בני ישראל לאכול עוד 'קאשיע' שהוא מלשון 'קושיא', היינו מתי יפסיקו להקשות על דרכי הקל הגדול, ומתי יתחילו הם כבר בהנהגה של 'לאקשין' נוטריקון 'לא - קשין', שיאמינו בתמימות ובשלמות ולא יקשה להם דבר ממעשה אלוקינו (הובא באילה שלוחה פר' בשלח). הגאון בעל ה'דרכי דוד' ישב פעם שבעה על פטירת בנו חביבו בימי עלומיו, בחזרו אל הישיבה אחרי ככלות ימי ה'שבעה', אמר שיעור בפני התלמידים כהרגלו, באמצע השיעור הקשה אחד התלמידים קושיא על דברי התוס' במסכת פלונית, נענה ה'דרכי דוד' בלשונו ואמר לו 'אז מען פארשטייט נישט איז דאס קיין קשיא נישט', (כשאין מבינים דבר אין זה נחשב לקושיא כלל), כלומר 'חסרון בהבנה' אינו בגדר 'קושיא', דרק כשמבין את דברי התוס' - אלא שיש לו קושיא על דבריהם הרי זה בגדר קושיא, ובכך רצה לרמז לעצמו, כי אין האדם מבין מאומה בהנהגת ה', ואי אפשר לו להשיגו כלל, כיצד יהיו לו 'קושיות' כלפי מעלה, והרי אין בידו להבין, ואין עליו כי אם להאמין בבוראו.

באר הפרשה - פרשת עקב

עשתונותיו, ושלוות נפשו לא תאבד, כי מתוך הכנעתו לקל הגדול הגיבור והנורא יקבלם באהבה מתוך ידיעה ברורה כי מה' לבדו הוא .

איתא בגמ' בסוגיות החורבן בפרק הניזקין בניטין (נה). ת"ר מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי, אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים

פעם התאונן יהודי בפני הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע שיש לו קושיות שונות באמונת הבורא. ענהו רבו, אינך הראשון שמקשה כלפי מעלה - כבר קידמך פרעה ששאל (שמות ה ב) 'מי ה' אשר אשמע בקולו' וכהנה עוד. וסופו מה היה, שעל כל קושיא קיבל מכה קשה מאת הבורא, וכבר ראה 'מי ה'...'.

כיוצא בדבר מסופר על הרה"ק רבי שמעון מיערוסלאב זי"ע שהאריך ימים ושנים יותר על הרגיל באותם השנים (נלב"ע בהיותו בן צ"א), משנשאל במה הארכת ימים. ענה, הנה אדם שקשה לו 'קושיות' על דרכי הנהגת ה', עונים לו מן השמים, א"כ, עלה הנה לבית דין של מעלה, ויתורצו כל קושיותיך אחת לאחת... אך אני שמעולם לא הוקשה לי מידי, ואת כל אשר אירע לי קיבלתי בשמחה, לכן זכיתי לאריכות ימים מופלגת (הובא באוהל שמעון עמ' י"ז).

וכך אמר הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע (והמהר"י מבבלזא) לגבי 'ארבעה בנינים' המוזכרים בהגדה (חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול) אויף מיין ווארט, דער 'שאינו יודע לשאול' מאכט בעסער פון זיי אלע (תסמכו על דברי, שהנהגתו של הבן שאינו יודע לשאול טובה יותר משאר הבנים), כלומר שאינו שואל שום שאלות וקושיות ולעולם אין לו תרעומת ח"ו, ומקבל הכל בתמימות ויודע דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

פעם בעת קבלת קהל הבחין הרה"ק מטאהש זי"ע שמחוץ לחדרו יושב אחד מן העניים המפורסמים, והבין שבוודאי בא היהודי לזכותו במצוות צדקה למהדרין מן המהדרין, אך מה יעשה כעת ואין בידו מעות, מיד הבחין הרבי כי בסמוך לעני יושב לו יהודי נכבד עשיר ובעל בעמיו, על כן הורה לגבאי שיכניס את העשיר לפני העני במחשבתו שהעשיר ישאיר בידו מעות ולאחמ"כ יתנם לעני הנכנס אחריו, וכך הוה.

משנכנס העני קבל והתלונן בפני הרבי, באתי הנה כי סמכתי שכאן הוא מקום המתנהל ב'דרך האמת'... ולמעשה רואה הנני שאף כאן יש עניינים שונים... וכי מחמת שעני אנוכי וגווע מנוער אפשר לזלזל בכבודי - שאמתין יותר משורת הדין וייכנס העשיר לפני... ובאמת כל דבריו טעות והבל הם, שהרי כל השינויים והמהלכים שנעשו שם לא היו אלא להיטיב לו עצמו... שייצא נשכר שמח וטוב לב בנתינה הגונה שיתן לו הרבי. אף אנו נלמד מכאן 'דרך אמונה' לפקוח עניים עיוורות - מדוע 'מלא קושיות' אתה, מה לך בוכה וצועק, טוען וזועף על הא ועל דא, הרי הכל מסתובב סביב טובתך להיטיבך באחריתך. אדרבא כל הריחוק וההפסד הוא דייקא כדי להרחיב לך ולהעניק לך נתינה הגונה ברוח וגשם.

אגב, סיום המעשה הוא, שאותו עני חיפש 'טרעמפ' (היטש) ומצאו עשיר הנ"ל ולקחו ברכבו למחוז חפצו, העני שלא ידע מאומה, שאל את העשיר 'טשעק זה, מה כתוב בו (כי לא ידע קרוא וכתוב בשפת הענגליש, שפה בו נכתב הטשעק) אז הבחין העשיר שבידו הטשעק (צ"ק) שהוא בעצמו נתן לידי הרבי - כשהוא צרור וחתום מבלי שהרבי יראה את הסכום שנכתב בו (למעלה מעשרת אלפי דאלער). חזר העשיר לבית הרבי, ואמר בכאב, אכן, קטונתי במעש ובדעת, ולא אתערב לרבי בענייני צדקה, אבל זאת קשה על לבי מדוע לא פתח הרבי את הצרור החתום - בכדי ידיעה כמה הסכום שנשתלשל לידו, אמר לו הרבי מתוך אש אהבת ישראל אשר בקרבו, לאיזה צורך עלי לדעת מהו הסכום... העיקר שהעני יודע עתה מהו הסכום...

ג רמז נפלא מצינו, כי הנה 'ההתגלות' האלוקית הגדולה ביותר שהיתה מיום בריאת העולם ועד עתה היתה בעת 'מתן תורה', כשפתח הקב"ה את שבעת הרקיעים וראו הכל שהוא יחידי, ובלשון זו פתח ואמר 'אנכי ה' אלוקיך', ולפלא, שאותה הלשון מצינו גם בשעת ההסתר הגדול ביותר, וכדכתיב (לא יח) 'אנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא', ללמדנו שגם ה'הסתר' והחושך כפול ומכופל הוא מאותו 'אנכי ה' אלוקיך', ולכן נאמר (ישעיה נא יב) 'אנכי אנכי הוא מנחמכם' - שידיעה זו שאנכי שבשעת ההסתר הוא האנכי של שעת ההתגלות והאורה היא תחזק לב האדם בכל העובר עליו.

וכה פירש הגאון רבי יחזקאל אברהמסקי זצ"ל (בעת שישב 'שבעה' על בנו בכורו ר' משה ז"ל) בלשון הכתוב (תהילים קיט ל) 'דרך אמונה בחרתי משפטיך שויתי', שזה האיש אשר בחר לעצמו דרך אמונה, לראות בכל דבר ודבר רק את יד השי"ת, אזי כל העובר עליו, הן במידת הרחמים והן במידת הדין ובבחי' משפטיך - שווה בעיניו, שהרי 'רואה' הוא כי הכל הגיע אליו מידי הקב"ה שהוא קל אמונה וצדיק וישר הוא.

מלחמת אחים, גם היו במצור זמן רב ונחלשו, אמנם הילד לא הביט בכל סיבות הטבע, אלא היתה לו האמונה הבהירה שבני ישראל הלכו לגלות רק כי כך נגזרה הגזירה ואמר 'הלוא ה' זו חטאנו לו' וכו', וקיבל את הדין באהבה. ומכך התפעל רבי יהושע בן חנניה, ואמר שיהיה מורה הוראה כי ודאי יעלה ויתעלה עד שאכן גדל לרבי ישמעאל בן אלישע.

בבר מצינו להסמ"ג (עשין סימן יז) על הפסוק בפרשתנו (ה ה) 'וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך', וז"ל. מצות עשה לצדק את הדין על כל מה שיארע לז' שנאמר 'וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך', דרשתי העשה הזה לרבים... אם לא יבוא עניינו של אדם בטוב... מצות עשה לחשב בלבו כי למוצתו נשתנו ענייניו".

יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, הלך ועמד על פתח בית האסורים, אמר 'מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזים' (ישעיה מב כד), ענה אותו תינוק ואמר 'הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו' (שם), אמר מובטחני בו שמורה הוראה בישראל, העבודה שאיני זו מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו, אמרו לא זו משם עד שפדאו בממון הרבה, ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל ומנו רבי ישמעאל בן אלישע. ולכאורה מה ראה רבי יהושע בן חנניה בילד זה עד שהיה מובטח שיהיה מורה הוראה בישראל. וביאר הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע כי כאשר שאל רבי יהושע מי נתן למשיסה יעקב היה יכול הילד לענות (כדרך בני אדם...) שנכשלו במלחמה בגלל שה'צבא' לא היה מספיק חזק ומאומן היטב, או כי שסיבת ה'נפילה' היא בגלל שהיה שם

ז. וכך כתב הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (מכתב כו) שאם 'נחמו נחמו עמי' - שיהודי מתנחם אז 'יאמר אלוקיכם', הקב"ה אומר אני ה'אלוקים שלו'. ואכן כאשר יהודי מתנחם ומקבל את הדין ביודעו שזה מגזירת מקום הרי הוא עולה ומתעלה ביותר.

הגה"ק ה'עטרת משה' ממאקווא זי"ע (על תמוז אב עמ' שיג) מבאר הא דאיתא שהיו הכרובין מעורין זה בזה בשעת החורבן, שכבר הקשו הראשונים, שהרי רק בזמן שהיו עושים רצונו של מקום היו פניהם איש אל אחיו, אבל בזמן שאין עושים רצונם פניהם אל הבית, ומבאר שבני ישראל קבלו על עצמם עול הגלות, כי ראו שזה רצון ה', וכמו שאומרים ב'סליחות' ביה"כ 'טיהר רבי ישמעאל עצמו וכו' ונס לו, קבלו עליכם צדיקים וידידים כי שמעתי מאחורי הפרגוד כי בזאת אתם נלכדים, וקבלת הגזירה באהבה היא היא 'עושים רצונו של מקום'.

ויש להוסיף בדיוק לשון הפייטן קבלו עליכם צדיקים וידידים, שעל ידי שתקבלו עליכם הינכם צדיקים וידידים. ה. עובדא שמענו, מפי 'אברך' הדר בעי"ת בני ברק יצ"ו, מעשה מופלא של השגחה פרטית. זה כמה שנים שנו"ב מנהלת 'גן' (משפחתון) המאושר מטעם 'הרשות', ואין כל אדם 'זוכה' לקבל את 'הרשיון' אלא רק זה העומד בכל התנאים בדקדוק רב. והנה לפני כמה שבועות, הרחיב ה' את גבולו, וזכה לעקור את מגוריו מדירתו הישנה והצפופה לדירה חדשה ומרווחת סמוך ונראה למקום מגוריו. בעזהשי"ת נקבע יום כניסתם לדירה החדשה ליום ראשון בשבת, נמלכו בני הבית בדעתם כי יהיה להם לתועלת גדולה אם באותו היום לא תקבל עקרת הבית את ילדי ה'גן' לביתה, ובכך תוכל בנקל ובנחת לסדר את כל כלי הבית הרבים על מקומם החדש דבר דבור על אופניו.

וממחשבה למעשה, פנו אל הורי הפעוטות לקבל את אישורם למסור באותו היום את ילדיהם ל'השגחה' במקום אחר. ואכן, רוב ההורים הסכימו לכך בחפץ לב, זולתי אם אחת שסירבה לכך בתוקף רב, וגם כשניסו לדבר על ליבה והבטיחו לה שיסדרו לבנה מקום טוב עם 'מטפלת' טובה, ומלבד מה שישלמו כל הוצאותיה עוד יוסיפו 'מתן שכרה בצידה', אעפ"כ התעקשה האם וטענה בתוקף 'אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר'. ולא זו בלבד, אלא שעוד הוסיפה באורח תמוה ביותר באיום ברור, כי תפנה לרשויות לדווח על ה'יום החפשי' שלא מן המניין (דבר שמסכן באופן ודאי את המשך העסקת המטפלת). בלית ברירה הוכרחו בני המשפחה 'לעבוד' ולקבל את כל הפעוטות להשגחה כרגיל.

אם לא די בכך, נוסף להם 'עגמת נפש', כי מתחילה הזמין האברך 'מסגר' (העוסק בהתקנת מעקות וגדרות) שיבוא לביתו החדש באותו יום ראשון בשבת בשעה 10 בבוקר, מתוך כוונה שממילא לא יתקיימו באותו היום 'סדרי' הגן בבית. אך, משהתנגדה אותה האם לשינוי הסדרים, פנו אל המסגר שהוא ישנה את 'סדריו' ויואיל לבוא בשעה מאוחרת יותר (משעה 1 בצהריים והלאה), אבל, זה איש התעקש שכבר קבע את סדר יומו, על כן, 'שריר וקיים' הזמן שקבעו, ובעזהשי"ת יופיע בביתם בשעה 10 בבוקר (או, רק בעוד שבועיים ימים) בלית ברירה, נאלצו לקבלו בביתם בשעות הבוקר, כרצונו.

באר הפרשה - פרשת עקב

כח לעשות חיל - אז תתקיים ברכת שמים בידי לי את החיל הזה, וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא בפרשתן (ה יד-יט), 'ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך הנותן לך כוח לעשות חיל... והיה אם שכח תשכח וגו', ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה את ה' אלוקיך והלכת אחרי אלוהים אחרים, וז"ל ה'אור

הבוקר היה על הארץ, ותלמידי הגן הופיעו בבית החדש במלוא הדרם, גם המסגר הופיע בשעתו, ובשעה 1... הופיעו ללא כל הודעה מוקדמת אנשי השלטון, לערוך 'ביקורת פתע' מטעם הרשויות לבדוק את אופן טיפולם בפעוטות, והאם הם עומדים בכל התנאים הנדרשים לשמירתם. וכאן נתגלה תוקף הנס וגודל ההשגחה פרטית, כי גלוי וידוע, אילו היו באים ה'בודקים' ולא היו מוצאים בביתם את הפעוטות, תיכף ומיד היו מפטרים את המטפלת ממשמרתה, ושוללים את רשיון העסקתה. כמו"כ, אם היו מגיעים לבית שאין 'מעקות' (סורגים) לחלונותיו, היו מוסיפים 'קנס' ממוני גבוה מלבד הפיטורין... נמצא שדייקא מה שהיה נראה מתחילה כ'עגמת נפש' שנגרמה מהתעקשותה התמוהה של אותה האם, שלא להניחם לסדר את חפצי הבית במנוחה, ומהתעקשותו של המסגר להגיע דוקא בשעות הבוקר, כל זה היה סיבה מהשגחתו ית' למנוע מהם עגמת נפש גדולה בכפלי כפליים. ולהצילם משבירת מטה לחמם.

א מסופר על אחד מחסידיו של הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע, שהפריץ במחוזו הגיע לגבורות והציע למכירה את נכסיו ובתוכם יער גדול שהיה ברשותו - בסכום זול עד מאוד, אותו חסיד שמע על כך והחליט לעשות את העסק - בראותו את ה'רווחים' האדירים שירוויח בו. באותם ימים הזדמן לו (מחמת סיבות ועניינים אחרים) ליסע אל מורו ורבו היושב בטשארטקוב, בהגיעו לפני הרבי הגיש לפניו קוויטעל (פיתקא דרחמי) ובו כתב כל הזכרותיו. לאחר שהרבי ייעצו ובירכו 'סיפר' לפניו בהתרגשות כי בקרוב עומד הוא להתעשר בעושר רב, כי נזדמן לפניו 'עסק' טוב לקנות יער... אמר לו הרבי, שמע לקולי ואל תקנה את היער, כצאת החסיד את פני רבו הוקשה בפניו 'לוותר' על הרווחים האדירים שכבר 'ראה אותם' בעיניו. ע"כ אמר לעצמו, הרי לא 'שאלתי' אותו על זה העסק ורק 'סיפרתי' לו, וא"כ אינני מחויב לקיים את דבריו ולאבד הון ועושר רב.

ואכן, החסיד הלך ומכר את נכסיו, ואף גם לווה מידידיו סכומים גדולים - כי אף שמחיר היער היה זול מאוד לפי ערך שוויו האמיתי, מכל מקום עדיין היה זה סכום ניכר מאד, ובשמחה קנה את היער על כל שלל עציו, לאחר גמר הקניין שכר היהודי פועלים לכרות את כל עצי היער, אך מה מאד נשבר לבו בראותו בחטיבת העץ הראשון שכולו מתולע מתוכו, וכאשר ראה שגם העץ השני רוחש תולעים, והשלישי כיוצא בו, או אז הבין עד כמה היה עליו לשמוע לעצתו של רבו. ועתה שלא שעה לעצתו נשאר נקי מכל נכסיו, ולא עוד אלא שנשאר עם חובות כבדים על כל הכסף שלוהו.

מכיוון שכך אירע, פסק החסיד מליסע אל רבו מפני הבושה והכלימה אשר כיסתה את פניו, ויהי מקץ שנתיים ימים אמר אותו חסיד לעצמו, הנה כל הוני ירד לטמיון וכאשר אבדתי אבדתי, אך מדוע עלי לאבד גם את מורי ורבי, וממחשבה למעשה קם ויצא לדרכו אל עבר העיר טשארטקוב, בהיכנסו אל הרבי, התוודה בפני הרבי ואמר הנה היות ולא האזנתי לדברי הרבי ולא הבנתי שהרבי הקדוש צופה ורואה הרבה יותר ממה שעניי רואות, לכן קרה לי כדבר הזה, פנה אליו הרה"ק מטשארטקוב ואמר לו, אין זה רוח הקודש, אך מחמת שראיתך כל כך בטוח בעצמך שהנה עוד מעט קט והינך נהפך לגביר אדיר, ולא היה ניכר עליך אפי' מעט הכנעה לבורא העולם שהעושר והכבוד מלפניו, ידעתי שלא תצליח בעסק זה ולכך ייעצתי לך שלא תעשהו.

א וכך אמרו צדיקים, שהפסוק 'כוחי ועוצם ידי' הוא 'לשון הנופל על לשון' עצימת עיניים, כי היצר עוצם עיניו של אדם להיות כסומא שאינו רואה את אשר לפניו שאכן אינו עושה 'מאומה' אלא החיל והחוסן לחי עולמים...

א בספר 'חובת הלבבות' (שער הביטחון פ"ז בד"ה וכללו) מביא מעשה בחסיד אחד ששאל את שכנו הסופר שהיה מתפרנס מכתובת ידו - מה שלום פרנסתך, ענהו הסופר, 'שלומי טוב כל עוד ידי שלימה', בערוב היום נגדעה יד הסופר רח"ל, והיה זה עונש על אשר שם בטחונו 'בכוחי ועוצם ידי' שהיא עושה חיל' והיא מביאה לו את הפרנסה, ולא האמין כי כל פרנסתו אינה תלויה אלא ב'אחד יחיד ומיוחד'. ואדרבה מידה טובה מרובה, המאמין שה' אלוקיו הוא הנותן לו כח לעשות חיל, יוסיפו לו מן השמים 'ידות' הרבה על פרנסתו בשפע רב.

וכך רמזו ב'דרך צחות', עפ"י לשון חז"ל בהל' הפורים (ירושלמי, מגילה א ד) 'כל הפושט יד נותנים לו', כל הפושט מעל עצמו מחשבות אלו ש'כוחו ועוצם ידו' עשו לו את החיל, זה האיש נותנים לו מן השמים פי כמה וכמה שפע רב.

החיים' הקדוש (ד"ה וזכרת), פירוש, שצריך האדם לתת לבו על טובתו כי מה' הייתה לו, ודבר זה [- שיכיר האדם שכל אשר לו מתנת שמים הוא], יעירו תמיד להכיר בוראו והשגחתו עליו. ותחילת תחבולות יצר האדם הוא להשכיחו דבר זה ודרך זה יכנס לאברו.

עכ"ל. ובוה מבאר מה שסמך הכתוב 'והיה אם שכח תשכח את ה' אלוקיך - והלכת אחרי אלוהים אחרים', שמאחר ששכח בעת הטובה שה' הוא המיטיב לו, וחשב בדעתו שכל השפע בא לו מעמלו ומעשי ידיו להתפאר, לכן בא לידי כך ששכח לגמרי את ה' אלוקיו .

הנה מצינו בחז"ל (שבת יד.) שגזרו 'טומאת ידיים' לגבי כמה עניינים, גם בכל עת נצטוונו לטהר עצמינו ע"י נטילת ידיים במים, ויש מקום לבאר מדוע נוטלים את דווקא את הידיים ולא את הראש או כל איבר אחר. וידוע ביאורו, כי אכן, ב'ידיים' תלויה עיקר טהרת וטומאת האדם, כי במה שהוא מחשב כוחי ועוצם 'ידי' עשה לי את החיל הזה. ומעשי ידיו להתפאר הם מפרנסים אותו וממציאים לו כל צרכיו - מחשבות הללו מטמאות אותו ועליו 'ליטול ולרחוץ ידיו' ממחשבות און אלו. לאידך, 'ידיים' הללו הם עיקר טהרתו - כשיכיר שלא ידיו הביאו לו פרנסתו אלא הכל בידי שמים לזה טהור טהור ייקרא... (ע"י שבט מיהודה להרה"ק מהר"א איגר, פר' תצוה תרס"ז. ודרשות מהרי"ץ דרוש מב).

ושמעתי דבר נחמד מרב חשוב גדול בישראל בארה"ב העוסק רבות בסיוע ועזר בענייני רפואה לאחינו בני ישראל, כי פעם עבר אחד ממכריו 'התקף לב' (הארץ אטאקע), אנשי ההצלה אשר חשו במהרה להצלתו, בדקו בידו את ה'דופק', נענה ה'חולה' הרי לקיתי בלב, ומדוע תבדקוני בידי הבריאה, ענו לו חכמי הרפואה, כי על היד רואים את כל הנעשה בלבך, אף אנו נענה ונאמר, בידו של האדם - נראה את הנעשה בראשו ובמוחו של האדם, כיצד מצווה הוא על ידיו לעבוד לפרנסתו - מתוך הבנה שאינם אלא שלוחי המקום להביא לו טרפו, או ח"ו להיפך.

כי עיקר רצונו של המקום ב"ה הוא ש'יזכור' אותו תמיד מתוך ההכרה כי הוא בעל הכוחות כולם ומתוך כך נרגיש עד כמה אנו זקוקים לחסדו בכל עת ובכל שעה.

וכך פירש הרה"ק רבי מרדכי מנעשכיז ז"ע (הובא באוצר תהילות ישראל, תהלים כג) בלשון הפסוק (תהלים כג א) 'ה' רועי לא אחסר', שהתפלל דוד שלעולם לא אחסר מלהרגיש ש'ה' רועי' - שהוא הרועה והדואג לכל צרכיי, ואין לי חיים בלעדיו. כעין זה פירש הרה"ק רבי מאיר מאמשינוב ז"ע בלשון הבקשה בברכת 'רחם' שבברכת המזון 'ונא אל תצריכנו ה' אלוקינו לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלוואתם כי אם לידך המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה', שיש כאן ב' בקשות, א' אל תצריכנו לידי מתנת בשר ודם ולהלוואתם, ב' תצריכנו לידך המלאה, שלעולם נצטרך לבוא אליך ולהגיע למתנת ידך, ושלא יהיו מזונותינו מצויין כמו הנחש שעפר לחמו, ואינו צריך להגיע אל הקב"ה בבקשת רחמים כעני בפתח, ואינו מרגיש בעצמו שהוא תלוי במי שאמר והיה העולם.

כה אמרו בעלי הרמז דהגמטריא של תיבת חיל הוא מ"ח (48), ואילו הגמטריא של דחי הוא כ"ב (22). וההפרש ביניהם הוא בכ"ו (26) כמספר שם הוי"ה, והיינו שהרואה כי מצבו הולך מדחי אל דחי אז 'וזכרת את ה' אלוקיך' - לצרף לכל מעשיו את הקב"ה - הוי"ה ב"ה, ואז יתחיל לילך מחיל אל חיל.

וכן אמרו כשתוסיף את האות ה' לפני ואחרי תיבת 'לחץ' יעלה בידך אותיותיה של תיבת 'הצלחה', ומרמז לכל המהלכים בזה העולם כשה'לחץ' מקיף את סדר יומם מבית ומבחוץ, יוסיף את האות ה' בתחילה ובסוף - שבה מרמזים שם ה', ויתהפך ה'לחץ' ל'הצלחה'.

ביאור נורא הוד ביאר הגה"ק הנצי"ב זיע"א (העמק דבר בפרשתן) על הפסוק שבפרשתן (ח ג) כי לא על הלחם לבדו וגו', שמבאר מהו למען הודיעך - למי ומה הוא מודיע, אלא שבא לאמר לדורות אחריהם שגם בזמנים קשים כשלא יהי' מה לאכול, יתקיימו ויחיו בפועל על מוצא פי ה'. עיי"ש.

וכשם שנאמרו הדברים לגבי העניינים הגשמיים שהאומר 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה' מסוכן להגיע עד 'והלכת אחרי אלהים אחרים' רח"ל, כך נאמרו גם לגבי מלחמת היצר. וכמו שפירש בספר מעשי ה' מה שנאמר בפרשתן (ז יז-יח) 'כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם זכור תזכור את עשה ה' אלוקיך' וגו', כי 'הגוים האלה' מרמז על פיתויי היצר, שאם האדם יודע ש'רבים הגוים האלה ממני' ואין בכוחי להורישו אזי קוב"ה אומר 'לא תירא מהם', כי ה' איש מלחמה ויעמוד לימינו להושיענו מאויב נפשו. אמנם האומר שבכוחו להכניע את יצרו, ואינו מכיר ש'אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו', אזי הקב"ה מניחו לנפשו ואינו עומד לימינו להצילו משופטי נפשו, ובנקל יפול ביד היצר (הובא במשחת שמן בראשית עמ' קטז ועמ' רמד).

באר הפרשה - פרשת עקב

דאגה מנין - הרי הוא וגורלו נתונים בידי ה'

בפרשתן (ז טו) 'והסיר ה' ממך כל חוליי, ופירשו חז"ל (ירושלמי שבת פ"ד ה"ג) את הכתוב כל חוליי - זה הרעיון, כלומר הדאגה .

הרפואי' ומתי נראה סוף וקץ לכל הסכסוך שפרץ בין בני המשפחה או השכנים, וכיצד אסיר מעלי כל מיני דאגות המשחרות לפתחי יומם ולילה, אכן עצה ותשובה אחת יש לכל אלו ה'דאגות' - עצתו אמונה, כי אם יתחזק באמונתו לדעת שהמפתח ל'שערי הצלחה' בידי הקב"ה הוא, וכל הטובה והברכה לא מכוחו באו לו אלא מאת ה' אלוקי השמים, אז יבין בדעתו שלא לדאוג כלל על מזונו והצטרכויותיו, שהרי כל דרכי

ואל יתלונן האדם, מה אעשה שלא זכיתי לברכה זו וכולי מלא דאגות כרימון, מה יהיה עם הפרנסה, ומה יעלה בגורל חינוך הצאצאים, מה יהא עם ה'תיק

יג וביארו בזה, שהרי נאמר באותו פסוק 'וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך', ואם כן מדוע הוסיפו לומר שוב 'והסיר ממך כל חוליי, אלא שיש אדם שאין לו כל מדווה ולא מיחוש, ואעפ"כ בדמיונו הינו מצויר לעצמו שהוא 'חולה' במחלה פלונית, ובמיחוש פלוני, ומרוב דמיונות ושגיונות נחלה בפועל...

יד וכבר אמרו כי תיבת 'דאגה' יש בה את האותיות הראשונות שבא' ב', ומדוע נשמט ממנה האות ב', כי האות ב' רומזת לבטחון, וכשיש לאדם בטחון אין בו כל דאגה, רק המחוסר בטחון הוא הדואג...

כע"ז איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף קמג) משמו של הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע על הפסוק (ישעיה כח **טז**) המאמין לא יחיש - פירושו, לא ידאג.

פעם פרצה שריפה עזה בבניין בו התגורר הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, והיתה האש בוערת עד לב השמים... מיד התפנו כל תושבי הבניין מפני סכנת נפשות שהיתה שם והמתינו 'בסבלנות'... עד ש'מכבי האש' יסיימו מלאכתם. מקורביו של הגר"א חששו מאוד לגורל כתבי היד של ר' אברהם אשר כידוע היה מחדש חידו"ת ומעלה אותם על הכתב לרבבות ואלפים שמא נשרפו באש או שמא ניזוקו במים רבים אדירים אשר נשפכו שם בשביל לכבות את האש, מי במים ומי באש... אולם ר' אברהם עצמו עמד על יד הבית במנוחת הנפש, עד ששאלו אחד האם אינו דואג על עמלו הרב שירד לטמיון, נענה לו ר' אברהם בגבורתו ובחכמתו, בדאגה... בדאגה... אין אצל יהודי מקום לדאגה כלל, רק פעם אחת בשבוע צריך לזכור מהדאגה, והוא בעת שנוטל צפורני יד ימינו שצריך לגוזזם לפי סדר בדאג"ה (כמובא ברמ"א סמן ר"ס סעיף א', שצריך לגזור בראשונה את צפורן השניה העומדת מימין לאגודל ונקראת 'אצבע', לאחר מכן את הצפורן הרביעית היא המכונה 'קמיצה', ושוב גוזז את האצבע הראשונה - אגודל, ומשם עובר לאצבע השלישית היא האמה', ולבסוף נוטל את החמישית אשר שמה הוא 'קמיצה')...

סיפר הרה"ח ר' ישראל הארטין (מישישי חסידי פולין), שבימים שקודם 'המלחמה' ראה פעם ברחובות ווארשא יהודי זקן בא בימים העובד לפרנסתו כ'זגג' הנושא על כתפיו לבדו זכוכיות גדולות וכבדות עד מאד, ניגש ר' ישראל ורצה לעזור לו כמצוות 'עוזב תעזוב עמו', אך הזקן לא הסכים לו, וכה אמו לו, שמע נא בחור, זה לי כבר יותר מתשעים שנות חיים, ועדיין כוחי במותני, ואם תשאל מנין לי כוחות אלו, אספר לך דברים כהווייתן, פעם עשיתי איזו טובה להרה"ק רבי בונים זי"ע, והרה"ק שאלני באיזה ברכה הנני חפץ, ענית לי שהרבי יברכני שאזכה להשיא כל צאצאי בהרחבה, ושתהא הפרוטה מצויה בכיסי תדיר, ענה הרבי ואמר לי בזו הלשון, 'אברכך, אז דאס זארגן זאלסטו קיינמאל נישט האבן, ווייל דער וואס זארגט געבט נישט דער אויבערשטער, אז מ'בעט איהם געבט ער' (אברכך, כי לא תדאג לעולמים, כי זה הדואג אין הבורא נותן לו ולא כלום, ורק אם מבקשים הימנו אז הוא נותן), וסיים היהודי, הנה עברו עלי רוב שנותיי, את צאצאי השאתי בהרחבה מרובה והפרוטה אינה חסרה מכיסי לעולם, והינך רואה שאף כוחותיי עדיין עומדים לי...

המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל היה אומר, נמצאים בעולם ריבי רבבות בעלי חיים המתגוללים באשפתות וכדו' ונראה שאין להם 'דואג' לפרנסתם, ולא עוד אלא שמגרשים אותם מכל מקום. ואעפ"כ מעולם לא מת בעל חי מ'רעב'... כי הקב"ה זן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים. ואם ב'בעלי חיים' כן, ק"ו לבני האדם שנבראו בצלם שלא יניח אותם הקב"ה שישארו מבלי מזון, א"כ דאגה מנין...

נוראות מצינו להרה"ק 'בני יששכר' זי"ע (דרך פיקודך, מל"ת לד, חלק הדיבור) כי הדאגה והצער כשאינה במקום מצוה הרי זה מאביזרייהו ד'לא תרצח'... ומי הוא הרוצה להיכנס להיות נמנה בכלל המרצחים ל"ע.

באר הפרשה - פרשת עקב

הצלחתו של אדם תלויים בידי הקב"ה, והרי הוא כנמצא ב'ידים טובות' כביכול ומעתה 'דאגה מנין'.
איתא בגמרא (פסחים קיח.) 'קשין מזונותיו של אדם כפליים כיוולדה, דאילו כיוולדה כתיב (בראשית ג

טז) 'בעצב תלדי בנים', ובמזונות כתיב (שם) 'בעצבון תאכלנה', ודקדק הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע בספרו 'פרי צדיק' (פרשת ויחי), דלפי דקדוק הלשון איפכא הוה ליה למימר, כי תמיד הוספת האותיות וא"ו ונו"ן מורה על מיעוט משורש הדבר (עי' רבינו בחיי להלן לב י).

ולעולם יסיר דאגה מלבו, וכתב ה'של"ה' הקדוש (שובב"ם תורה אור כב), כי האותיות הקודמות ל'צרה' הם אותיות 'פקד', כלומר, שהקב"ה מקדים את הישועה בטרם יביא את הצרה על האדם.

טז נוראות כתב בספר 'חמדת דוד' (ויצא בד"ה הבה לי) ששמע מפ"ק הרה"ק מקאצק ז"ע, מדוע ישנם רבים שאף לאחר התעסקותם יומם ולילה ב'השתדלות' עדיין אין הקומץ משביע את הארי אפילו כדי מחצית מכפי הצטרכויותם, רבו הוצאות למעלה ראש, עוללים מבקשים לחם ואין... כי רצון הבורא שיהיו בריותיו תולים עצמם בו ובחסדיו המרובים, וכל אשר נשמת רוח חיים באפיו יבין וישכיל כי מבלעדי עוזו ועזרתו יתב"ש אין לו מאומה, ואין חיותו בזכות 'עבודתו' כלל. על כן, עשה הקב"ה שימעטו 'הכנסותיו' מכדי 'הוצאותיו', אז יכיר בניסי הקב"ה 'הזן את העולם' - שהרי עם כל חסרון הכנסותיו עדיין הינו חי וקיים, ויש לו ולבני משפחתו לחם לאכול ובגד ללבוש. אמור מעתה, אם יכיר האדם מיד בראשית דבר כי הכל מיד ה' הייתה לו, ירווח לו ויתברך ממעון הברכות במזונא רוויחי בשופי ובנקל, כי אין חפץ לה' בעינוי נפשות בניו עם קרובו, אלא למען יתלו בניו עצמם בו, ומכיוון שתלו עצמם בו יצאו ידי חובתם.

טז וכך רמז לה הרה"ק מהרי"ץ דושינסקיא ז"ע (תורת מהרי"ץ ד"ה כי על) בפסוק שבפרשתן (ח א) 'כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם', שחיותו ושלוות נפשו של אדם תבוא לו כאשר על כל מוצא - שבכל המוצאות אותו, יענה ויאמר - הכל נעשה בציווי ובמאמר פי ה'. הכל מונהג בהשגחה פרטית לטובה ולברכה. בזאת יחיה האדם, חיים כאלו קרויים 'חיים'. כי בזה תנוח דעתו ותשלו נפשו על ידי אמונתו התמה בה' יתברך ויתעלה.

והדברים פשוטים ביותר, כי כאשר יזכור בכל עת שה' אחד - הוא עושה עושה ויעשה לכל המעשים בוודאי נס יגון דאגה ואנחה, כי בלא אמונה אם אך יארע לו אפילו איזה ענין קטן לא כפי שחישב ורצה, מיד מתרעם וצועק 'געוואלד' (זעקת כאב), בזעקה נואשת, ואילו עם האמונה הרי בכל דבר שקורה עמו ואפילו אם אין זה נראה כלפי חוץ כל כך טוב אומר 'געוואלדיג' (נפלא) הרי הדבר ממש נפלא, כי 'ה' יתן הטוב'. נמצא שכל ההבדל בין זה הצועק 'געוואלד' לאידך הצועק 'געוואלדיג' הינו רק בשתי אותיות 'י"ג', והרי 'י"ג' כמנין 'אחד', כי אכן, זהו ההבדל בין שני אלו, הראשון אינו מאמין כראוי, והשני חי באמונה איתנה בה' אחד, שכל מעשהו אמת ומשפט, נאמנים כל פיקודיו, ואף זה השני אם אך יתחזק באמונתו בה' אחד, יהפוך את זעקת ה'געוואלד' לרחמים וחסדים בקריאת 'געוואלדיג'. על אותו משקל איתא ב'בן יהוידע' (פסחים קיח. ד"ה שגובה) שהמתבונן יראה שהגימטריא של תיבת 'טוב' רבה על תיבת 'חוב' במספר אחד, ומרמז על האמונה בה' אחד, שהמאמין מביט על כל מה שנראה כחוב - שבאמת הוא טוב. כי באמונתו ידע שהכל לטובתו.

ובזה מבאר את הפסוק (תהלים יד א) 'אין עושה טוב אין גם אחד', מדוע אין עושה טוב ממה שנראה לו כחוב, כי אין גם אחד - שלא הוסיף את מספר אחד על החוב - ואינו מודה שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד. וכדברים הללו אמר הרה"ק מקאברין ז"ע (תורת אבות - אמונה ובטחון, מח) כשתכניס את האות אל"ף - המרמזת להקב"ה 'אלופו של עולם', לתוך תיבת גולה, יעלה לך תיבת גאולה, כי באמונתו באלופו של עולם, ייגאל מכל גלותו (ושמעתי מצדיק אחד, כי יש בה גם לרמוז את האמונה המתחלת באות א', ע"י האמונה תהפוך את הגולה לגאולה).

ובזה רמזו דהנה כתיב בפרשת בא (יב לז) ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכותה כשש מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף, ובירידתם למצרים הוא אומר (בראשית מו כז) כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים, ואיתא ב'ילקוט שמעוני' (ויגש רמז קנב) שבירידתם למצרים חסר להם אחד להשלים למנין שבעים, והקב"ה השלים כדכתיב (בראשית מו ד) 'אנוכי ארד עמך מצרימה' ובעלייתם חסר אחד למנין שש מאות אלף והקב"ה השלימו כדכתיב (שם) 'ואנוכי אעלך גם עלה'. מכאן למדנו עצה ואורחות חיים, כי גם בכל מקרי ומאורעות האדם - פעמים שה'חשבון' לא מתאים לו כל כך (סי'שטימט עפעס נישט דער חשבון) עצתו שיכניס לחשבון את הקב"ה והכל יתיישב וינוח בשלום...

באר הפרשה - פרשת עקב

מעשה צריך ביאור, אחר שתיבת עצב (האמור ביולדת) אלא שהארם מוסיף לעצמו כהנה וכהנה 'עצב' - הוא השורש, א"כ עצבון האמור בפרנסה בא למעט ולחסר מן העצב והיאך אמרו שהוא 'כפליים כיוולדה', ומבאר, שאכן, על פי האמת ייסורי הפרנסה קלים יותר, מצד קללת ה' והן מצד מה שמוסיף לעצמו דאגה .

ויתבאר ביותר על פי המסופר שפעם ביקש גביר גדול מהרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע שיבוא לבקר בביתו, נענה לו הרה"ק והגיע למעונו, באותו הזמן החלו העשירים לבנות לעצמם 'ויטרינה' (זילבער שאפע) להשכין בתוכה כלי כספם וזהבם המפוארים בתוך תיבה מעץ שדפנותיה מצופות ב'מראה' (שפיג"ל), גם בבית מיודעינו שכן אחר כבוד ארון כזה, והנה, בבוא שמה הרה"ק הביט בה מקרוב והתבונן הרבה במחשבותיו, ויהי הדבר לפלא מה 'ראה' כאן הרבי עד שאינו יכול לזוז משם... עד שביאר הרה"ק, עתה נתיישבו לי דברי חז"ל שהתקשיתי בם שנים הרבה, שהנה איתא במדרש (קה"ר א לב) 'אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו, יש בידו מנה מתאוה מאתים, יש בידו מאתים מתאוה לעשות ארבע מאות', ולכאורה קשה שנמצא שהיה בידו חצי תאוותו, שכן היה לו מנה ורצה להגדיל נכסיו למאתיים, אם כן מדוע אמרו שאין אדם מת וחצי תאוותו בידו. אולם עתה נתברר היטב דברי חז"ל, שאכן כל כלי העומד לתפארה ב'ויטרינה' נראה כאילו יש כאן שני כלים... שהרי נשקף במראה כנגדו, ועד שנדמה לו לבעל הבית כי אכן יש לו שניים ומתאוה הוא לארבע, ונמצא שאין בידו 'חצי' תאוותו אלא אחד מארבעה (רבע) בלבד... ואין הדברים אמורים רק לגבי כלים ב'ויטרינה', אלא משל הוא לכל מציאות החיים, כי מטבע האדם שמדמה בנפשו שיש לו כך וכך, וכבר מתאוה הוא לכפליים ממה ש'יש לו'... ורודף להשיגם כל ימיו ובאמת אין זה אלא דמיונות וחלומות...

ונכלל בזה מוסר נוקב, כי באמת אין לו לאדם משלו כלום, אלא הכל הוא מתנת הא-ל ה'מופקדים' בידו כפי רצונו של הקב"ה, ואין זה 'שלו' כלל, אלא ברגע אחד יכול הקב"ה 'לקחת' ממנו את הכל, וה' מוריש ומעשיר, וכשיתבונן בדבר שאין לו מנה לא יבזבז חייו ימיו ושנותיו אחר המאתיים...

ית. ידוע משל קדום, כי פעם לקתה בתו של המלך במחלת הנפש, המלך לא חס על ממונו והחיש מומחים רבים שלא מצאו מזור למחלתה, עד שבא חכם אחד והציע שילבישוה בכתונת של אדם אשר מימיו לא ידע טעם 'דאגה' מה היא, וכאשר תלבש בת המלך את הכתונת הדבר תשרה עליה רוח של יישוב הדעת ושלוות הנפש ובזה ירפא שברה הגדול. הרצים יצאו דחופים בדבר המלך אל העשיר הגדול ביותר במדינה לבקש מאתו את אחד מבגדיו, כי בסכלותם חשבו שבוודאי אדם כזה שאינו יודע 'מחסור' מהו, בהיותו בעל נכסים רבים - בתים שדות וכרמים סוסים ובהמות, עבדים ושפחות, הרי ברור שגם אינו יודע 'דאגה' מהי. אלא שעד מהרה נתברר להם כי טעו טעות גדולה ומרה, בשמעם מפורש יוצא מפי העשיר, כי אדרבה, לרוב עשרו הגדול הרי הוא מלא בדאגות אודות ניהולם והנהגתם... ובכל עת הוא דואג שמא יאבד ממונו, בימים הינו חושש שלא תפרוץ דליקה בנכסיו ולא יטבעו ספינותיו בלב ים, ובלילות הוא דואג מפני הגנבים. משם פנו משרתי המלך לתור אחר עשירים קטנים יותר... ולא מצאו איש המעיד שאין הדאגה שוכנת בקרב מחנהו אף אם לא בקביעות - לכה"פ הרי היא כאורח קבוע מידי כמה ימים וכיו"ב...

עד אשר עברו בסמיכות לבית המט ליפול הבנוי בירכתי העיר, בו מצאו משפחה - אב ובניו היושבים בעניות נוראה ומזעזעת כל לב, והללו יושבים ומזמרים לעצמם ב'שירה ובזמרה - בתוף וכינור', כאילו הם עשירי עולם וכל מחמדי תבל נתונים בידיהם והיה ניכר בעליל כי אין כל דאגה נתונה בליבם... וישאלום לשלום, והחלו לברר אצלם, האם אכן כנים הדברים כי אין דריסת הרגל לדאגה במעונם... כיצד יתכן כדבר הזה... ויענו בני המשפחה יחדיו - וכי מה חסר לנו, די לנו ב'רכושנו' ואיננו מחפשים יומם ולילה להוסיף רכוש וממון... והרי מזונותינו (ירקות השדה) גדילים לנו כאן בחצר... לא עוד אלא שהננו בריאים ושלמים בגוף ובנפש... ומה חסר לנו... שמחו משרתי המלך כי מצאו את אשר אהבה נפשם, ושטחו בקשתם לפני אבי המשפחה, הננו זקוקים מאד לאחד מבגדך השייכים לך, ויען ראש המשפחה ויאמר, שמחתי תגדל עד מאד להיות לך ולמלכך לעזר ולאחיסמך, אבל מה אעשה שאין לי עוד בגד לבד מזה הבגד היחיד אשר על בשרי... והוא אחד מהסיבות למניעת ה'דאגה' מביתי, כי אם היה לי אפילו עוד בגד אחד כבר היה מקום לדאגה להיכנס לביתי - כי היו מעייני נתונים היאך מתי וכיצד אכבס את הבגד ולהכיניו בכל עת מצוא...

מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלוקיך. ובוה ירצה ה' את ברואינו כמו שנאמר (תהלים קמו יא) 'רוצה ה' את יריאיו'. ותקנות חכמים ונדריהם יסוד לדרך היראה, כי יעשה גדר והרחקה פן תגע יד אדם באיסור התורה, כבעל השדה אשר יעשה גדר לשדהו מאשר יקר בעיניו כי ירא פן יכנסו בו בני אדם

כי אם ליראה - בענין יראת שמים
פרשה זו יפה נדרשת ב'פרשת היראה' האמורה בפרשתן (י יב) 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך, כי אם ליראה את ה' אלוקיך'. ובה כתב רבינו יונה (שערי תשובה ער השלישי ז) וז"ל, ידוע תדע כי יראת ה' יסוד המצות, שנאמר ועתה ישראל

הרי לך, כי אדרבה, ממוקום אחד תבוא הדאגה ללבו של אדם - מחסרון האמונה ותוצאותיה - חיפוש יומם ולילה להוסיף ולהגדיל הונו וממונו... אם ישכיל לשמוח בחלקו אשר חלק ה' - מתוך אמונה כי מה שיש לו הוא הנגזר להיות לחלקו, וזאת אין ביד אדם להפסידו, אין כל מקום לדאגה.

כך המליץ הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע (חורשי"ך לך תשל"א) בשם אביו הרה"ק רבי צבי מרודניק זי"ע, שעל כן נקרא שם הממון 'כסף' - על שם ה'בושה' כלשון המשנה (פסחים ג ה) 'כאדם שהכסיפו פניו', כי בושה וחרפה היא לנו לראות את עצמינו שקועים בכל מוח ולב בעסקים ובכספנו...

יט כבר אמר אחד הצדיקים, שכמו שיש סגולה לפרנסה הידועה בשער בת רבים של הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע לקרוא ביום שלישי פרשת בשלח את 'פרשת המן' הכתובה באותה פרשה, כמו כן סגולה גדולה לקרוא את 'פרשת היראה' ביום שלישי פרשת עקב, בכדי לזכות להגיע לידי יראת שמים.

הרה"ק רבי אליעזר מביקסאהד זי"ע (שם אליעזר ח"א, אבות פרק ג') רמז על זה בדברי התנא עקביא בן מהללאל (אבות ג א) 'הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה', שכוונת התנא לומר שיסתכל האדם בשלשה היינו בפרשה השלישית שבחומש דברים, שבה כתוב פרשת היראה - 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה', ועל ידי זה 'אי אתה בא לידי עבירה'.

כ ובכלל יראת שמים היא כמו שפירש החסיד יעב"ץ בלשון המשנה (אבות ד ב) 'בן עזאי אומר הוי בורח מן העבירה', מדוע נקט לשון 'בורח' ולא 'התרחק מן העבירה' וכיו"ב, ומבאר וז"ל, כי מדורת אש ועצים הרבה צריך להתרחק ממנה הרחק כמטחוי קשת, ולכן אמר המלט על נפשך מהרה חושה אל תעמוד פן תספה, עכ"ל. וכלומר, שאדם צריך לפחד ולהתיירא שלא יחטא, כי תמיד עומד עליו היצר להחטיאו, והרי זה כמדורת אש ההולכת ומתפשטת שסכנתה מצויה וגדולה ואין עצה אלא לברוח ממנה, כך גם מצוי ביותר להיכשל בחטא, ואם לא ישים אל ליבו ולא יחיה בפחד וביראה הרי הוא עומד ממש 'בתוך האש'.

וזה נרמז במה שנקרא 'יראת שמים', כי השמים הם 'אש ומים' יחדיו, והם שני הפכים הסותרים זה את זה תמיד. ומרמז לאדם בבואו לירא את ה', שתמיד יהיה במצב מלחמה פנימית, להילחם עם יצרו ועם הגוף העכור ולעשות אך רצון קונו וחפץ צורו.

כא איתא בגמ' (שבת לא). 'אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו, נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפו"ר, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר, ואפילו הכי אי יראת ה' היא אוצרו אין אי לא לא. ולמדנו שעיקר המעלה שיש לו לאדם הוא שיהא לו יראת שמים, והא עדיפא מכל שאר מעלות של נושא ונותן באמונה וקובע עיתים לתורה וכו'. ועפ"ז ביאר הרה"ק ה'אוהב ישראל' (ד"ה ועתה) בלשון הפסוק 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה', שאחרי כל 'השאלות' שישאלו ממך ליום הדין אך כי אם ליראה, 'ר"ל אף אם קיימת כל הדברים שישאלו ממך עם כל זה אי איכא יראת ה' אין', כי זה העיקר.

'בדרך צחות' יתבאר עוד, ב'מעשה' באחד מאנשי ירושלים ששאל את רעהו לשלומו, השיב לו 'אני לא מעשן, אבא שלי אסר עלי לחתום ערבות, אין לי גמ"ח, וכבר תרמתי למעצינג'... כמי שאומר, הרי ברור לשנינו שלא שאלת אותי לשלומי אלא כי רצונך להשיג ממני דבר מה... ומפני כן הינך פותח בדברי ידידות בכדי שתוכל להגיע אל התכלית... על כן הבה ניגש אל העיקר והנני להודיעך שאיני מעשן ולא תוכל לקבל ממני סגריה, כמו כן לא אחתום לך ערבות מפני כיבוד אב, אף לא אלווה לך כסף כי אין לי, וכבר תרמתי, ולא תשיג ממני מאומה... על דרך זה ייאמר, מה ה' שואל מעמך, כל 'השאלות' מקודם לא נועדו אלא להגיע אל המטרה 'כי אם ליראה'...

כב הנה אמרו חז"ל (ברכות כח): 'ויהי מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם', רמזו בה קמאי (בן איש חי דרשות, ויקרא) שבא לומר היה ירא את ה' כמו שהינך ירא על בשרך ודמך, ועושה כל מיני פעולות שבעולם בכדי לשמור על

והיה למשלח שור ולמרמס שה, כענין שנאמר (ויקרא יח ל) 'ושמרתם את משמרתני', ועשו משמרת למשמרתני (יבמות כא.), ורב הזהירות והגדר והרחקה מן האיסור הלא זה מעיקרי המורא, והמרב להזהר יגיע אל השבר הגדול, כענין שנאמר (תהלים יט יב) 'גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב'. על כן אמרו (ירושלמי ברכות פ"א ה"ד) 'חביבין דברי סופרים יותר מינה של תורה', כי גדריהם וגזרותם מעיקרי היראה. ומצות

בריאות גופך, כך תפחד תמיד ביראת הבורא, השתדל תמיד לפעול כמה שיותר להגדיל יראה ולהאדירה. סיפר הגה"ח ר' זלמן בריזל זצ"ל שפעם תוך כדי הילוכו ברחובה של עיר נפל ל'בור' (של ניקוז מי שופכין)... ומני אז בכל עת שהיה מהלך בדרך היה תר ובודק אם יש בור בקרבת מקום, וכאשר ראה בור מרחוק היה מתרחק כמטחווי קשת - מחשש שמא יפול, כיוצא בו הרואה 'בור מסוכן' בקרבת מקום - שא רגלך והמלט על נפשך. ואכן, זהירות מיוחדת יש להזהר מה'קרירות' בענייני יראת שמים, וכמסופר על הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע שפעם ביו"ט של סוכות בעת אכילת המרק שאל את משמשיו, מדוע המרק כה קר, אמרו לו מפני שהעבירוהו ברחובה של עיר (מהבית אל הסוכה), נענה הרה"ק ואמר ומה אם המרק שאין לו כל 'הרגשה' מכל מקום בעברו ברחוב העיר התקרר, קל וחומר לאדם שיש לו הרגשת הלב עד כמה מתקרר הוא בעברו ברחוב העיר...

אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע נכנס פעם יהודי ושאלתו בפיו, היות והוצע לו לעבוד בין אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, באופן שברור לו שלא יעבור לא על איסורי תורה ואפילו לא על דרבנן, אלא שמסוכן הוא להיתפס ל'קרירות'... ענה לו ה'חזון איש' - קרירות הוא ביהרג ואל יעבור.

וכך אמר הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע כי בלשון בני אדם ייאמר על אדם החולה שיש לו 'חום' שהוא מצונן, לכאורה היו צריכים לומר שהוא 'מחומם', אלא ללמדך שחום חיצוני זור אינו אלא קור וצינה... וד"ל. מרגלא בפומיה דהרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע לפרש בנוסח ברכת 'מעין שבע' שאומרים בליל שב"ק 'לפניו נעבוד ביראה ובפחד - ס'כאפט א פחד ווי אזוי זעהט אויס אונזערע יראה', פירוש, שאוחז בנו פחד גדול איך נראית היראת שמים שלנו מהבורא יתב"ש.

כג. כן נכלל ב'יראה' הזהירות מ'חבר רע', עובדא נוראה סיפר הרה"ח ר' יוסף קנאבליך ז"ל (מתל אביב), שהוא עצמו היה עד לה, שפעם נכנס אחד מהחסידים ותינה את צערו לפני הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע על בנו יקירו שהיה מכבר מתמיד גדול ומדקדק על קלה כבחמורה, ובעת האחרונה חל שינוי אצלו והתקרר מיראת שמים שלו, ואף הפסיק להבין את לימודיו, וירד מטה מטה, ענה הרה"ק בדוק נא מי ומי הם חבריו של בנך, הלך האב ובירר אודות החברים ולא מצא בהם שום דופי, ואף ראש הישיבה של הברך אמר כן, חזר האב אל הרה"ק עם תשובת ראש הישיבה, אך הרה"ק לא הירפה והורה לו לבדוק שוב בבדיקה אחר בדיקה, ואכן לבסוף גילה האב שיש לבנו 'חבר רע' שנראה בחיצוניותו כבן טובים אך בפנימיותו הוא רקוב לגמרי, חזר האב אל הרה"ק ובישר לו את אשר העלה בידו, ואכן הפרידו בין החברים ועלה הבן על דרך המלך, וחזר לעסוק בתורה ובהתמדה מתוך יראת שמים כדאשתקד, נענה הרה"ק ואמר, הנה ב' פעמים כופלים בתפילת שחרית את הבקשה שנמצל מחבר רע, הן ב'יהי רצון וכו' והרחיקני... מאדם רע ומחבר רע' והן ב'יהי רצון שלאחר מכן 'שתצילני... מאדם רע מחבר רע', ומדוע כופלים להתפלל על זה מיד בקומו בבוקר ד' פעמים אלא כי אכן, על 'חבר טוב' צריכים להתחנן רבות באין הפוגה. איתא בשלה"ק זי"ע (של"ה יומא, דרך חיים נז), ש'חבר' נקרא בשינוי אותיות ג"כ, וזהו סדרו אם הוא בחור, כלומר אדם 'נבחר' וטוב, אזי חבר, היה חבר עמו, אך באם הוא חרב והוא הולך בדרכי עקלקלות אזי ברח ממנו בכל כוחך. מעשה בבחור שלמד בישיבתו של הרה"ק בעל ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע שהחל להתרועע עם חברים מפוקפקים ומצבו הרוחני החל מתדרדר מטה מטה... קראו הרבי ושאל אותו... האם ידעת מה פירוש תיבת ותמגר (שבברכת 'ולמלשיינים'), לא ידע הבחור פירוש המילות, אמר לו הרבי, אף אני לא ידעתי פירושה של תיבה, אבל זאת אדע - כי איננו 'מריח' טוב, כי התבוננתי על שכניו וידידיו וראיתי שכולם מינים רעים הם - לפניו תעקר ותשבר ולאחריו ותכלם ותשפילים, ה"י מכל אלו... ובזאת רמז לבחור שימהר לעקור ולשבר את 'קשריו' עם כל אלו הידידים.

כד. ובזה פירש האור החיים הק' זי"ע במה שנאמר בפרשתן (יא כב) 'אם שמור תשמרון', שכפל הכתוב ב' ענייני שמירה, ומבאר וז"ל, אם שמור פירוש אם תעשו שמירה למצוות, בזה תהיו בטוחים שתשמרון את כל המצוות, אבל בלא משמרת תהיו נכשלים בחלק מהמצוות, כגון מצוות שבת אם לא יוסיפו מחול על הקודש יש לחוש שיהיו נכשלים בגופו של שבת. עכ"ל.

היראה שבר הרבה בנגד מצות רבות כי היא היסוד להם . עב"ל.

וכבר אמרו חז"ל (ברכות לג:) 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים'. על פי זה פירש הרמב"ן (ה נו) מה שנאמר 'מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי ולשמור את כל מצוותי כל הימים' , דלכאורה קשה

היאך שייך לומר מי יתן גבי הקב"ה שהוא כל יכול, היתכן שהוא מבקש ואומר הלוואי שכך יהיה, הלא בידו כח וגבורה, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה את כל המעשים. אלא מאחר שאמרו חז"ל 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', נמצא שכביכול דבר זה אינו ביד ה' אלא הוא מסור בידינו, לכך מתחנן כביכול אלינו ישראל עם קרובו שנמלא את לבבינו ביראת שמים¹.

כה מעיקרי 'יראת שמים' היא שמירת האדם את עצמו בקדושה והטהרה. ובכלל זה בעניין שמירת העיניים, וכבר אמרו צדיקים ש'יראה' אותיות 'ראיה', שהוא ה'שער' והמפתח לכל ענייני הקדושה. וכן רמז הרה"ק רבי מאיר מפרימשלאן זי"ע בקרא בריש פרשתן 'והיה עקב תשמעון', ואמר שעק"ב הוא ראשי תיבות, א'ות ב'רית ק'ודש, וידוע ביאורו של הרה"ק מקאברין זי"ע מדוע רמזו באות ע' תחת האות א', כי מידה זו אינו בנמצא רק במי שמוסר את ה'עיניו' ל'אלופ'ו של עולם, כי הפתח הוא בשמירת עיניים, והיינו ש'עין רואה ולב חומד וכלי מעשה גומרים', כשישמור על עיניו ממילא יישמר כל האדם בקדושה (אמרות משה פר' עקב).

וכך פירש הרה"ק ה'שרף' מסטרעליסק זי"ע (אמרי קדוש השלם ערך 'קדושה') את בקשת דוד המלך (תהילים קיט לז) 'העבר עיני מראות שוא', עפ"י המובא בתשובות הגאונים (שערי תשובה סי' קסח, הובא ברמב"ן ובר"ן קידושין לא:): שרב יוסף ורב ששת היו תלמידי רב, ואחר פטירתו קבלו על עצמם את הנהגתו הקדושה שלא להביט מחוץ לד' אמות, וכאשר לא יכלו לעמוד בזה סימאו את עינם לעצמם, וי"א שהתפללו שמן השמים יינטל מאור עיניהם. וזוהי היתה גם תפילת דוד המלך, שאם לא אוכל להינצל מראות שווא אם כן העבר עיני - שעדיף לי להיות סומא שאינו רואה כלל מאשר לעבור על רצונך ית' ולראות דבר איסור.

אין לתאר את גודל הנחת רוח והשמחה שיש במרומים מאותו השומר את עיניו, וכמו שביאר הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זי"ע במה דאיתא (תענית כו:): 'לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב וכיום הכיפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות וכו' ומה היו אומרות בחור שא נא עיניך וכו', כי אין יום טוב ושמחה גדולה יותר מהזמן בו בחור (או אברך...) נוהג בקדושה ומשפיל את עיניו עד שצריכים לומר לו שא נא עיניך...

בספר 'חידושי רבי יהושע דוד' (להגאון רי"ד רוזנפלד זצ"ל מתלמידי הח"ח) מובא בהקדמה של המו"ל, שמענו מהגאון רבי שמואל וואזנער שליט"א (זצוק"ל) מה ששמע מרבי יהושע דוד עצמו, שבאחת מנסיעותיו מראדין לביתו אשר בווארשא, כשנכנס ליטול ברכת פרידה מרבו ה'חפץ חיים', אמר הח"ח בזה"ל זיין אין ווארשא און נישט גיין אין ווארשא איז א קרן לעולם הבא, (להיות בוורשא ולא ללכת בוורשא - ברחובות העיר - הרי זה קנין 'קרן לעולם הבא').

ועיי' ב'דרשות שבט הלוי' (עמו"מ) וז"ל, שמעתי מאחד מחברי ששמע מפ"ק של הגה"צ בעל החפץ חיים זי"ע, שאמר לו גם כשמונע עצמו פעם אחת ללכת ברחוב בעיר גדולה נעשה מזה קרן לעוה"ב.

ובענין הקדושה יסופר עוד, כי פעם הוצרך הרה"ק מבעלזא לעבור ניתוח (אפּעראציע) בעיניו הטהורות, ובעלותו על שולחן המנתחים, אמר לו הרופא שעליו לשכב על גבו בכדי שיוכל לנתח את עיניו בלי שיזוז אף המעט ואף יוכל לראות נכוחה את המתרחש בעיניו הק', אך הרה"ק סירב בכל תוקף לשכב 'פרקדן', ואף משאמר לו הרופא המומחה שעל ידי שהוא מבצע את הניתוח בעוד הרה"ק יושב יכולה סכנה גדולה להישקף מכך ואין הוא נוטל את האחריות החמורה על הדבר, לא הסכים הרה"ק בשום אופן לשכב על גבו...

כז ידוע פירושו של החת"ס (תו"מ קט ד"ה והנה, וכן איתא בתפארת שלמה בפרשת ואתחנן) 'מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי', דלכאורה היה לו לומר מי יתן והיה לבבם ליראה אותי, ומהו תיבת להם, אלא על פי מה שאמרו חז"ל (בר"ר לד י) 'צדיקים ליבם ברשותם', ואילו 'רשעים הם ברשות ליבם' והיינו שהיצר שבליבם שליט עליהם לעשות בהם כטוב בעיניו, וזהו שאמר ה' מי יתן והיה לבבם 'להם', שיהא ליבם ברשותם למשול עליו להטותו לטוב שלא לילך אחר ההבל וריק שמפתם היצר.

כח סיפר מרא דעובדא, אברך המתגורר בקריית גת, אשר לפני כחודש ימים נסע לשכונת 'רמת שלמה' שבעיה"ק ירושלים לניחום אבלים, ומיד בהגיעו לשם והנה נשמע קול צלצול הפלאפון, והביט בו לראות מי הוא 'המתקשר'

ומבאר האלשיך הק', שהכתוב מונה והולך מהקטן אל הגדול, תחילה פתח 'בשמים', ומשם עלה 'לשמי השמים' הגבוהים יותר מ'שמים', כי שם בשמי ערבות יושב מלך מלכי המלכים על כיסא רם ונישא, ומשם מטפס ועולה אל הגבוה מכולם, והוא 'הארץ', כי שם משכן היצר וחיילותיו המונעים מעם בני ישראל לעבוד את ה', ואף על פי כן מתייגעים הם בכל כוחם לשבר את יצרם הרע ולהינצל מנסיונותיו, עבודה זאת היא הגבוהה והחשובה ביותר אצל האדון ה' .

כי אין לתאר ואין לשער עד כמה חשוב בעיני המקום כאשר יהודי מתאזר ביראת שמים ומתגבר על יצרו, עד שכל העולמות העליונים תלויים במעשיו. וכמו שביאר ה'אלשיך' הק' זי"ע (תו"מ בפרשתן) את הכתוב בפרשתן (י' יה) 'הן לה' אלוךך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה', שלכאורה נראה שהפסוק נכתב שלא על הסדר, כי אם מונה מלמעלה למטה היה לו לכתוב, א. שמי השמים ב. הארץ, ואם מונה מלמעלה למעלה היה לו לומר, א. הארץ, ב. השמים, ג. ושמי השמים.

וראה שזה אביו, מיד ענה לו, וביקש ממנו האב כי נצרך הוא להיות עתה ברמת גן ב'וועידה רפואית' שבביטוח לאומי, ונזקק הוא לעזרתו להיות לו לפה ולמליץ ולעמוד לימינו בכל הסבך ה'בירוקרטי' שם. כמובן שמיהר לנחם את האבל ל"ע וישם לדרך פעמיו, מירושלים לבני ברק, ומשם לרמת גן, ונמשכה הדרך יותר משעתיים. בהיותו באוטובוס ברמת גן שוב התקשר אליו אביו והודיעו כי כבר גמר עיסוקיו שם ושוב אינו זקוק לו... ונמצא שטרם בדרכים יותר משעתיים לחינם וללא תועלת, ולא עוד אלא שלא הספיק 'לשבת' בניחום אבלים כל הצורך.

אותו אברך, ירד מיד מהאוטובוס ועלה על האוטובוס שכנגדו שויבילו עד סמוך לאולמי מודיעין בכביש זבוטינסקי שם נמצאת 'תחנת האוטובוס' מבני ברק לביתו שבקריית גת, ובירר ונודע לו שבעוד חצי שעה יגיע האוטובוס. בינתיים נכנס לחנות לממכר מזון ומשקאות בשביל לקנות שתיה קרה להשיב נפשו, ושאל את המוכר אשר הוא רחוק משמירת התורה והמצוות ואף מהלך בגילוי ראש רח"ל האם יכול להיכנס לבית הכסא, והשיב בהן, חזר ושאלו האם יכול לשמור עבורו את התיק שעמו שלא ייגנב... נענה לו המוכר הכנס את התיק לביה"כ ושם תשמור עליו שמירה מעולה כרצונך... השיב לו האברך, כי מונח בתיק הטלית והתפילין שלו ומפני קדושתם אינו יכול להכניסם עמו, ונתרצה המוכר לשמור. כשיצא האברך פנה אליו המוכר ושאלו האם יש לך כמה דקות פנאי עבורו, השיב לו האברך עוד רבע שעה בידי עד שיגיע האוטובוס שלי, חזר המוכר ושאלו האם יכול אני להניח את התפילין... וכשסיים להניח אמר לו המוכר, דע, שזה כבר כמה שנים שהנני מקפיד להניח תפילין בכל יום ויום. והנה הבוקר קמתי מאוחר ולא היה לו זמן להניח תפילין, על כן נמלך בדעתו לרוץ אל החנות, בטוח הייתי וגם בקשתי שה' יעזור שבמשך היום יניח תפילין... והנה נשלחו אלי תפילין מן השמים למען אוכל להניחם.

ומלבד שיש ללמוד מכאן על נפלאות ההשגחה הפרטית, כאשר א-ל עושה עלילות מסבב אברך ומטלטלו 'לחינם' שעות בדרכים וכל זה להמציא תפילין לאותו מוכר, הרי יש להתבונן הרבה עד כמה יקר בעיני ה' כל מצוה ומצוה שאדם עושה, שהרי 'מוכר' זה אינו מניח תפילין דרבינו תם... ומכל מקום הקב"ה סייע בידו שיזכה להניח תפילין אף ביום זה, כי הבא לטהר מסייעין לו.

וכל זה להוציא מחשבת פיגול מהלב כי מי אני ומה אני, ומה ערך יש למצוותי, וכי יש נפקא מינה אם עשיתי אם לאו, האם זה 'נפקא מינה' למישהו בכלל, וקוב"ה אומר, בני חביבי, חשוב אתה בעיני, וברצוני שתעשה מצוותי, ואף אסייע בידך הרבה ואתן לך האפשרויות לקיום רצוני, ומי יתן והיה לבבך זה ליראה אותי כל הימים.

כח אימרה יאי איתא מבעלי המוסר (עלי שור ח"ב, עמו' רנה), מדוע אמר יהודה בן תימא (אבות ה' כ) שעל האדם להיות 'קל כנשר', והרי כמה וכמה בעלי חיים 'קלים' לאין ערוך לכבודו של הנשר, ומדוע דימה את ענין ה'קלילות' לנשר. אלא ביאורו, כי אכן, אין קלילותו של נשר בעצם מהותו ומשקל גופו, אדרבה כבד הוא מכל העופות, אלא זהו קלילותו - כנפיים גדולות יש לו משני צידיו שבהם מגביה את עצמו עם כל 'כבודו' ומגביה עוף למעלה למעלה... וזוהי הוראת 'רבי יהודה בן תימא', אכן, ידעתי גם ידעתי, כי מטבעו נוטה האדם להיות כבד כאותו העפר שממנה נוצר, מ"מ היה 'קל' להתרומם מעל כבודתך להגביה ולעוף למעלה... בעבודתך את בוראך.

כח ובזה פירשו (הרבה צדיקים, ועיי' בעש"ט עה"ת פר' בראשית הערה ע"ה) מאמרם (פסחים קט.) 'אין שמחה אלא בבשר', שכביכול שמחתו של בורא עולם אינו אלא מבני אדם החיים בתוך הבשר ודם - והינם מסובבים בנסיונות, ואעפ"כ עובדים את ה' לפי כוחם, ותוספת דברים אך למותר. וכבר אמרו עה"כ 'שואל מעמך', שה' שואל ומבקש שניקחנו כביכול לחלק ונחלה עמנו ונזכרהו בכל זמן ועידן.

ואילו היה מאמין בזה, כמה היה עובד את ה' בשמחה ובריאה מרוב כל, והיה נוהר בכל אות ותנועה ומילה לאומרה כדקא יאות', עכ"ל.

עוד דרך ישרה שעל ידה יזכה למידת היראה היא על ידי שישפוך לב לפני אבינו שבשמים 'יחד לבבי ליראה את שמך', וכמו שכתב ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה ואמרת) וז"ל. הנה לכאורה נ"ל, בוודאי יראת שמים היא בידי שמים - ולולי עזרתו ית"ש לא יגיע א' מאלף ליראה את ה'. חוץ ממתי מעט אשר אינם צריכים סעד לתומכם כמו האבות ומשה רבינו ע"ה וכיוצא. אבל זולתם - ראה כמה תפילות התפלל דוד המלך ע"ה ב'תמניא אפי' על כך, אך מה שאינו בידי שמים - היא הבחירה שבלב, שישתוקק אדם וירצה להיות עובד ה' 'ויתפלל על כך', אותה השתוקקות לבד אינה בידי שמים והיא מבחירת האדם, על כן אמר 'מי יתן והיה לבבם זה ליראה אותי' ולא אמר 'מי יתן ויראו אותי' - שהרי אף ה'יראה עצמה' איננה בידם, אלא מי יתן והיה לבבם זה ליראה - שיהיה חמדה בלבבם ליראה .

וכבר כתב ה'אור החיים' הק', שאם יתבונן האדם כי בכל מעשה טוב ואפילו בדבר קטן, וכן כל שבירת היצר - מעשיו נוגעים לכל העולמות העליונים, אזי יוכל בנקל להגיע ליראת שמים. ובוה מבאר בלשון הכתוב 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך', שנראה שאין הקב"ה מבקש 'דבר גדול' אלא רק יר"ש, וכבר הקשו בגמ' (ברכות לז:): 'אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא', ומבאר האוה"ח וז"ל, 'כי בערך המושג במושכל כי רב הוא יקטן המפעל, הגם שצריך התעצמות להשיגו עם כל זה מופלא הוא הנסבב מהטורח', ר"ל שאף כי וודאי צריך יגיעה רבה להשיג יראת שמים, אך אם ישביל להבין גודל ערך המושג - עד כמה כל ענפי הקדושה תלויים במעשיו אזי לא יקשה בעיניו להיות מיראי ה' וחושבי שמו.

וכן כתב הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' (בפרשתן אות ה) ששמע מהבעש"ט הק' 'שרוב ענוותנותו של האדם גורם שנתרחק מעבודת השי"ת, כי מצד שפלותו אינו מאמין שהאדם גורם ע"י תפלתו ותורתו שפע אל כל העולמות וגם כל המלאכים ניוונו ע"י תורתו ותפלתו,

ל עוד אמרו ליישב הטעם שיראת שמים היא מילתא זוטרתא, כי כן מדויק בלשון הפסוק 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך', 'ממך' לא נאמר אלא 'מעמך', לומר לך, שבכל יהודי חבויה וטמונה 'יראת שמים', ואין הקב"ה דורש ומבקש מהאדם כי אם את היראת שמים אשר נמצאת זה מכבר בקרבו - כי קרוב אליך הדבר מאד, אין לו אלא להוציאו מן הכוח אל הפועל (עיי' תוספת ברכה' לבעל ערוך השולחן פר' עקב, ועוד).

לא העיד הגאון החסיד רבי אלימלך אשכנזי זצ"ל ממה שענינו ראו ולא זר, בשעה שאמר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע את ברכות השחר (באחד מימי החול), כאשר הגיע לבקשה 'ואל תביאנו לא לידי חטא ולא לידי עבירה ועוון...' היה מחלה את פני קונו כבן המתחנן בפני אביו... בבכיות ובקשות, מתוך יראתו העצומה, יראה שמים ויראת חטא. כיוצא בדבר אמר הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמאן שליט"א בשם אביו, שהיה אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, והבחין כי ההתלהבות והתעוררות הגדולה ביותר היתה בעת שאמר 'ואל תביאנו לא לידי חטא ולא לידי עברה ועון ולא לידי נסיון'...

וכתב המהרש"א (ח"א ברכות י). וז"ל, וזה המבקש רחמים על עצמו להחזירו בתשובה הרי זה בכלל 'הרוצה לטהר', עכ"ל. וכבר איתא מצדיקים (הרה"ק מקצק זי"ע, אהל תורה עקב), כי בכל ענייני עולם אם תתפלל ותבקש מהקב"ה להשיגם - תלוי הדבר בידי שמים אם לשמוע תפילתך, אבל התפילה על יראת שמים אינו בידי שמים, וכביכול מחויב הקב"ה לשמוע בקול תפילתו.

כה אמר הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל על דברי חז"ל (ב"מ נט.) כי אחר החורבן ננעלו שערי תפילה, אעפ"כ בדוק ומנוסה שישנה תפילה אחת שנענית בכל עת ובכל מצב, והיא תפילה לסייעתא דשמיא ברוחנית (מכתב מאליהו ח"ד עמו 77). וכבר מפורשים הדברים בספר חסידים (קלא): אם שואל אדם דבר שהיא שבח לבוראו כגון על למוד תורה או דבר אחר מחפצי שמים ושופך את נפשו עליו הקב"ה שומע תפלתו אף על פי שאין בידו מעשים טובים.

וכך כתב הכלי יקר (ג כג) שהמבקש מהקב"ה שיוכל לעשות מעשים טובים 'זה דבר אמיתי ששורת הדין נותן שימלא ה' משאלות לבו יען כי אינו חפץ כי אם את אשר חפץ ה' בו'.

לכאמר 'משלי שלמה בן דוד', וכן בקהלת פתח 'דברי קהלת בן דוד', ואילו ב'שיר השירים' אמר רק שיר השירים פתח 'משלי שלמה בן דוד', כי שלמה המלך חיבר קהלת, משלי ושיר השירים, והנה ב'משלי' פתח לאמר 'משלי שלמה בן דוד', וכן בקהלת פתח 'דברי קהלת בן דוד', ואילו ב'שיר השירים' אמר רק שיר השירים

באר הפרשה - פרשת עקב

כלי נאה ויפה, הרי הוא שואל מחברו (המקבל) כלי נאה של כסף, בו ימלא הנותן את היין או הדבש ושולח לזה שהכלי שלו, והנמשל מובן, שהאדם הוא הכלי לקבל, והכשרו ותיקונו של הכלי (היינו של האדם עצמו) הוא היראה ואהבה וקיום מצות ד' וחוקותיו וכל דרכיו, ובוזה נעשה האדם כלי נאה ויפה, ושואל השם יתברך הכלי הזה וממלא אותו כל טוב. וזהו מה ד' אלוקיך שואל מעמך, רצה לומר אימתי השם יתברך שואל מה שיש עמך, דהיינו הכלי שלך כדי למלא אותה שפע טובו וברכתו, כי אם ליראה... ואז יהיה כלי יפה ונאה ומוכשר לקבל וישאל ממך הכלי שלך, דהיינו את עצמך, לטוב לך כדי שייטיב לך ועל ידך יבואו טובות והשפעות לכל ישראל וקל להבין (עכ"ל בשנינו) .

זכך נמי אמר אדמו"ר הרה"ק מלעלוב זי"ע משם הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע על הפסוק (תהילים לד) 'יראו את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו', פירוש שהקדושים וכל מי שברצונו להתקרב לעבודת ה' ישימו כל מאווייהם אך ורק לקנות ולהשיג 'יראת שמים', כי אין מחסור ליראיו - מי שקנה 'יראת שמים' לא יחסר לו כלום הן ברוחניות ואף גם בגשמיות .

משלם שכר טוב ליראיו - היראה כלי לשפע ברכת שמים הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז' זי"ע ביאר בלשון הכתוב 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך', כי הנה מצאנו בהלכות שומרים (עי' ב"מ צד:) שיש ד' שומרים ואלו הן, שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר, החמור מכולם הוא 'שואל' - שנתחייב בשמירה מעולה ביותר, הואיל וכל הנאה שלו (שאינו משלם כלום בעד החפץ ורשאי להשתמש בו), לכך מחויב אפילו באונסים, כיו"ב ועתה ישראל מה ה' אלוקיך 'שואל' מעמך - היאך יהיה הקב"ה כשואל כביכול לגבי האדם, כי אם ליראה את ה', שעל ידי יראת שמים נחשב הבורא ל'שואל' ומתחייב לשמור אותו מכל רע, מכל היוזק והפסד אפילו מאונסים (הובא בשמו במאמרי קודש למהר"ש מבעלזא זי"ע).

ולא זו בלבד שיישמרהו הבורא מכל רע, אלא יוסיף להשפיע עליו כל טוב , וכמו שאמר הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליוז'ענסק זי"ע (נ"א בפרשתו), דהנה הבורא ברוך הוא לא ברא את עולמו רק להיטיב לברואיו, אלא שהם צריכים לזה כלי ראוי ומוכשר לקבל ההטבה, וכמשל למי שרוצה לשלוח לחברו יין או דבש ואין לו

אשר לשלמה ומדוע לא נזכר בה 'בן דוד', אלא ביאורו, כי חכמה (משלי) ומוסר (קהלת) ניתן לקנות גם בירושת אביו ע"כ התייחס ע"ש אביו - בן דוד... אבל שיר השירים המלא ב'דביקות' בה' (יראת שמים בפועל ממש) ובאהבת ה' זה אינו נקנה בירושה אלא ביגיעת עצמו...

לג הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע אומר שכל הברכות וההבטחות הגדולות הכתובים בפרשתן באים לאדם אך ורק אם שומר על העקב - שהוא ראשי תיבות ק'דש ע'צמך ב'מותר, כי כך יזכה האדם לירש טובה וברכה. כי בשמי שמים ההנהגה היא כביכול כמו בבנק הנהוג בעולם הזה, שאפשר 'להפקיד' את כל ההנאות שנמנע האדם מהם, וממה שהתקדש במותר לו, ובשכר זה אפשר 'למשוך' ממנו רפואות וישועות, וכל מיני ההשפעות הטובות בבני, חיי אריכי ומזוני רוויחי.

לד הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע (מהר"י פרי יתרו ד"ה וכל העם רואים) אמר כי ג' דרכים יש לנצח את היצר א. יראת ה' ב. יראת שמים ג. יראת חטא. וביאור שלשה סוגי היראה הוא, דכאשר האדם מתבונן ומשריש בעצמו שמלא כל הארץ כבודו - שיויתי ה' לנגדי תמיד, ואינו שוכח זאת בשום מצב, בוודאי הוא מתמלא פחד ובושה להרים ראש, ובוש מפניו יתברך מלחטוא ח"ו, ויראה זאת נקראת ה' - כי נפל עליו פחד ובושה מאתו ית'. היראה השנייה, שיחשוב האדם כי רצונו יתברך להיטיב ולהשפיע טוב על ישראל, וע"י החטא הוא מונע ח"ו מלהשפיע השפע הטוב, לזאת צריכים אנו להשתדל לעשות מעשים אשר על ידם יושפע השפע הטוב. וק"ו שלא נהיה ח"ו אנחנו המונעים מלהשפיע טובו יתברך כרצונו, כדכתיב (להלן כח יב) 'יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים' - וזה נקרא יראת שמים. והיראה השלישית, שצריך לחשוב שהחטא כשלעצמו אינו תכלית ואינו כבוד כלל והיא נקראת יראת חטא - שצריך להתיירא מהחטא בעצמו כי לא טוב הוא, עכ"ל.

לה איתא במדרש (קה"ר ג) על הפסוק (משלי י כז) 'יראת ה' תוסיף ימים', שרבי שמעון בן חלפתא היסב פעם בסעודת ברית, משיצא ראה את מלאך המוות שוחק, שאלו רבי שמעון מה אתה שוחק, ענהו השטן הנה בסעודה הכריז אבי הבן שאת שארית היין מהסעודה הוא משמר לשמחת נישואיו של הרך הנימול, ואני יודע שזמנו של

מתויישים אלא הם לוחמים כנגד היצר הרע ומנצחים אותו, לזה אמרתי אלוקים אתם, וזהו (המשך הפסוק) 'קומה אלוקים' - כשמקיימין הישראל הנקרא אלוקים, ועוברים את ד' ככל לבם, אז 'שפטה הארץ' - צדיק גוזר והקב"ה מקיים, ומשפיע להם בני חיי ומוזני אמן נצח סלה.

חיל ורעדה יאחזון - שבת מברכין אלול

בשבת זו מברכין מקהלות בני ישראל את חודש אלול הבעל"ט, הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע אמר על דברי הפסוק שאמר לבן הארמי ליעקב אבינו (בראשית לא כט) 'יש לאל ידי לעשות עמכם רע, ואלוקי אביכם אמש אמר אלי לאמר, השמר לך מדבר עם

איתא מהרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (ליקוטים תהלים בסוף הספר) על הפסוק (תהלים פב ו) 'אני אמרתי אלוקים אתם, אכן כאדם תמותון...' הנה איתא במדרש 'אין קורין אחר בשמו, אבל הקב"ה קורא את ישראל בשמו שנאמר 'אני אמרתי אלהים אתם'. (ולכאורה צריך ביאור שהרי) כתוב לאחמ"כ 'אכן כאדם תמותון' - משמע שבאמת לא נקראו בשמו (ומדוע אמרו במדרש שהקב"ה קרא את ישראל על שמו). אבל באמת י"ל, בפירושו של הפסוק (שמעבד את בני ישראל) 'אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם', ואם רצונך לדעת מפני מה החשיבן כל כך לקוראם בשמו, ומפרש הפסוק 'אכן כאדם תמותון' - שיש לכם יצה"ר שמפיל אתכם לידי חמדות ותאוות גשמייות, וזה נקרא 'מיתה' - שנפל ממדרגתו, ואינם

התינוק נקצב למות בפחות משלושים יום, ולכן אני שוחק. שאלו רבי שמעון בן חלפתא ומנין לך זאת, ענהו השטן שבידו נמצא הפנקס שבו נכתב קצבת חיי הברואים וכך כתוב שם, אמר לו רבי שמעון, אם כן הגידה נא לי כמה הם ימי שנות חיי, אמר לו מלאך המוות 'עלך ועל דכוותך איני יודע, כי יראת ה' תוסיף ימים', בהתגברות אחת, בשמירת עיניים אחת, נוסף לך עוד שנים והיאך אדע זמן מיתתך, והדברים נוראים עד כמה יכול אדם להשיג על ידי יראת שמים, ואף ימי חייו עלי אדמות שנקצבו ב'פנקס' יאריכו ויתרבו, וכך אמרו חכמינו 'אמר הקב"ה עלי לשלם על עין שעצמה' (במדב"ר יד ו).

שמעתי ממכרי בעל המעשה - אברך חשוב הדר בעיה"ק צפת ת"ו, כי בני ביתו חיפשו ותרנו אחר 'מקום עבודה' בתחום הגרפיקה (graphics), ובכל אתר ואתר שהציעה עצמה לעבודה ביקשוה לשלוח 'קורות חיים'... וכן עשתה אולם לא נקראה לבוא, עד שבאה ישועתה ונתקבלה לעבוד באחד המוסדות הנודעים דשם בין אנ"ש החרדים לדבר ה', ויהי ביום הראשון משהחלה בעבודתה גילתה שם כי האינטרנט פרוץ... מיד ניגשה לחדר המנהל וטענתה בפיה שלא תוכל בשום פ"א לעבוד עם אינטרנט פרוץ, אמר לה המנהל, הענין יסודר עד למחרת - שהרי כולנו כאן 'חרדים'... אך בפועל לא נעשה מאומה בענין, ולמחרת כששבה לעבודה מצאה שעדיין לא נגדרה הפרצה כלל וכלל. ושוב ביקשה מהמנהל בקשתה דאתמול ונענתה באותו לשון ממש... משראתה ביום השלישי שלא זו מאומה עזבה את העבודה בצהרי היום והודיעה לאחראים עליה כי מקומה פנוי להבא בתור... ובלב שמח (ודואג מעט על הפרנסה מה תהא עליה) שבה לביתה, לא עברה כמחצית השעה, והפלא' מצלצל בקול... מהצד השני דיברו מנהלי 'כתב עת' (עיתון) גדול וידוע בעיר נתניה, וכה אמרו לה, לפני כארבעה חדשים שלחת הנה קורות חייך, משום מה עתה עברנו עליהם שוב וזקוקים אנו לעבודתך, בתנאים נוחים פי כמה, שאינה זקוקה לצאת מביתה לעבודתה, ושכרה ישולם בכפליים ממה שהובטח לה באותם המוסדות, כי אכן, 'אין אדם שומע לי ומפסיד' (דב"ר ד ה) ו'ברוך משלם שכר טוב ליראיו'. ל. ידועים דבריו של הרה"ק ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע (במכתב לבנו, הובא בבית אהרן קמ"ט:), שהיות ואין מברכים את חודש תשרי בשבת שלפני תחילת החודש, על כן יש לכוון בברכת החודש של חודש אלול גם על חודש תשרי. ולפי זה חיל ורעדה יאחזון בכל לב, ביודעם כי הנה עתה מברכין כבר גם על ראש חודש תשרי - ראש השנה שהוא המשפיע לכל השנה הבאה, ונמצא שבברכת חודש זו נכלל כל שנת תש"פ וכל אשר יתרחש בה.

ומספרים על אדמור"י בית בעלזא שהיו תדיר משבחים את מנהג בני אונגרין שהיו מנגנים את הניגון של הימים נוראים בעת ברכת חודש אלול, והיו מזמרי ברטט את ה'ראש חודש אלול יהיה ביום ה... ולמחרתו ביום ה... הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה', להזכיר לעם שהנה ימים המבורכים באים.

ואולי אפשר להסביר את השבח שיש בזה, על פי מה שעיינו הרואות שאף אם האדם עוצר את רכבו באופן הרגיל אמצע נסיעתו, מ"מ הגלגלים ממשיכים עדיין להסתובב וליסע, אך באם עוצר את רכבו בבלימה חזקה, נעצר כל הרכב לגמרי ואינו ממשיך ליסע כלל. וכמו כן בעת שמגיע חודש אלול אם האדם נעצר רק מעט עדיין הוא

באר הפרשה - פרשת עקב

יעקב מטוב ועד רע', כי הנה ארמי אובר אבי הוא 'המקטרג' הרוצה לאבד ולהזיק לעם בני ישראל, וזה אשר אמר הכתוב יש לאל ידי לעשות עמכם רע בכוחי להרע לכם על ידי קטרוגים נוראים, אך מה אעשה ואלוקי אביכם אמ"ש - ר"ת ש'בת מ'ברכין א'לול, אמר אלי היות ובני כה מתעוררים לתשובה ולתיקון דרכיהם בשבת זו - בשמעם כי הנה מתקרבים ובאים ימי הרחמים והסליחות - וימי הדין, אי לכך מעתה השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע, ויותר אין בכוחי להזיק לעם בני" (הרה"ק המקור ברוך ז"ע היה אומר זאת משם המהר"ד).

רחם נא ה"א על ישראל עמך, ויסיר מעלינו כל מיני חולי זה הדאגה, ונזכה ולבטוח בו, מתוך יראה - יראת ה' היא אוצרו, ונזכה לכתובה וחתומה טובה בספרן של צדיקים גמורים, ברב טוב ברו"ג מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.

ממשיך בהרגליו הקודמים, משא"כ בעת שנוסח הימים הנוראים מהדהד כבר באזניו, וחיל ורעדה יאחזו, בזה נעצר האדם לגמרי, ואינו ממשיך בכל מעשיו שעשה עד השתא.

מתאמרי משמיה דהרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע, שהסביר לאחד ממקורביו, מדוע מאחר ט"ו אב מתמלא כל כולו ברעד עד שצריך לכסותו בשמיכות עבות יותר מאשר בכל השנה, באמרו, הנה בילדותי אמרה לי אחותי שמשבת מברכין אלול אפילו הדגים שבים זוחלים ורועדים מאימת בא יום הדין, וחשבתי לעצמי אם הדגים שאינם 'מבינים' בענייני הדין והמשפט רועדים מפחד, אנחנו שיודעים שכבר מכינים את הכסאות בבית דין של מעלה על אחת כמה וכמה שנתמלא פחד וחלחלה.

לז ידועים דברי הגה"ק רבי ישראל סלנטער זצ"ל (אור ישראל אגרת יד) מלפנים כאשר ידעתי - כל איש אחזו פלצות, מקול הקורא קדוש אלול. וכן מסופר על החפץ חיים זי"ע (תולדות החפץ חיים עמוד קח) 'סח לנו רב גדול אחד פעם נזדמן לו להתפלל עם רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל בבית הכנסת בשבת מברכים ר"ח אלול וכשהתחיל החזן לומר המילים 'ר"ח אלול יהיה ביום ה' הזדעזע רבינו ונרתע כל גופו, ופרץ בבכי גדול עד שאימה וחרדה נפל על כל קהל המתפללים'.

וכן שמעתי מפי אחד מגדולי הדור, שהיה נוכח בהלוויתו של הגה"צ רבי דוד בהר"ן זצ"ל במוצאי שבת סליחות, והספידו הגה"צ רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל, ובתוך הספדו אמר שבימים מקדם כה רעדו ופחדו בימים הללו עד שבעת שהיה החזן מכריז בשבת מברכין אלול 'ראש חודש אלול יהיה...' הגיעו בעזרת נשים עד כדי עילפון, והיו צועקים 'מים' 'מים'.